

ارزشیابی برون داد برنامه آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸

محمدحسن میرزامحمدی*

عبداله افشار**

سیدرسول شاهرضائی***

محترم قبادی****

چکیده

پژوهش حاضر با هدف ارزشیابی برون داد برنامه آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی در سال تحصیلی (۸۹-۱۳۸۸) انجام شده است. داده‌های لازم شامل نمرات حاصل از آزمون‌های صحت و سرعت روخوانی درس آموزش قرآن کتاب درسی و قرآن کریم و نظرات دانش‌آموزان درخصوص میزان علاقه آن‌ها به قرآن می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها از آزمون شفاهی پیشرفت تحصیلی، برای سنجش توانایی صحت روخوانی و سنجش سرعت روخوانی از کتاب آموزش قرآن کلاس پنجم دبستان و متن کامل قرآن کریم و نیز پرسش‌نامه سنجش نگرش و علاقه آن‌ها به قرآن استفاده شده است. داده‌های گردآوری شده، با استفاده از انواع روش‌های آمار توصیفی (شمارش پاسخ سوالات،

تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۴/۲۰ تاریخ شروع بررسی: ۹۰/۴/۲۷ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۱/۲/۲

* استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد

** پژوهشگر و کارشناس ارشد دانشگاه شاهد، afshar1404@gmail.com

*** استاد مدعو دانشگاه علامه طباطبایی

**** پژوهشگر و کارشناس ارشد دانشگاه علامه طباطبایی

درصد، فراوانی، میانگین، انحراف معیار، جدول و نمودار) و آمار استنباطی (آزمون‌های آنالیز واریانس یک‌سویه، تعقیبی، T و خی دو با توجه به نوع داده‌ها تجزیه و تحلیل شده است. به‌طور کلی، یافته‌های تحقیق نشان داده که دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی در حد متوسط قرآن را صحیح می‌خوانند که اگرچه این وضعیت قابل قبول است لکن مطلوب نیست و با توجه به ماهیت نظام تربیتی کشور لازم است در این زمینه برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تری صورت گیرد. این وضعیت در مؤلفه سرعت مناسب نیست به‌طوری که نتایج تحقیق نشان می‌دهد سرعت خواندن قرآن در دانش‌آموزان پنجم ابتدایی پایین است. یکی دیگر از یافته‌های تحقیق این است که توانایی دانش‌آموزان در صحت قرائت آیات مصحف شریف نسبت به آیات کتاب درسی خود در پایه پنجم ابتدایی ضعیف‌تر بوده است. در این خصوص لازم است استفاده بیشتری از کتاب قرآن در کنار کتاب درسی در مدارس صورت گیرد. نکته جالب این‌که اگرچه صحت و سرعت خواندن قرآن در دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی، چندان مطلوب نیست اما آنان به قرآن علاقه‌مند هستند. یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه نگرش‌سنج نشان داد نگرش دانش‌آموزان براساس میزان موافقت آنان با گزینه‌های پرسش‌نامه، عموماً مثبت بوده است. بنابراین لازم است برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران برنامه درسی قرآن، از این فرصت مناسب نهایت بهره‌برداری را به‌عمل آورند و ضعف‌های موجود را برطرف کنند. یافته عمده دیگر این تحقیق آن است که دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی بهتر از پسران قرآن را قرائت می‌کنند. به‌طور کلی برون‌داد برنامه آموزش قرآن در پایه پنجم ابتدایی قابل قبول است اما مطلوب نیست. لازم است برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران امر، نسبت به این موضوع با حساسیت ویژه‌ای عمل نمایند. براساس یافته‌های تحقیق، در پایان مقاله پیشنهادهاى کاربردی جهت بهبود توانمندی‌های دانش‌آموزان در صحت و سرعت خواندن قرآن ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: ارزشیابی، برون‌داد، برنامه آموزش قرآن، پایه پنجم ابتدایی

مقدمه

ارزشیابی آموزشی عبارت از «فرایند انطباق اهداف و عملکردهای برنامه» (تایلر، ۱۳۶۷) است. همچنین «گردآوری و استفاده از اطلاعات برای تصمیم‌گیری درباره برنامه‌های آموزشی» (کرونباخ^۱)، «فرایند جمع‌آوری و تفسیر نظام‌دار شواهدی که در نهایت به قضاوت

ارزشی با چشم‌داشتی به اقدام معین بینجامد» (بیبای^۲) «فرایند تعیین کردن، به‌دست‌آوردن و فراهم ساختن اطلاعاتی توصیفی و قضاوتی در مورد ارزش و مطلوبیت اهداف، طرح، اجرا و نتایج به‌منظور هدایت تصمیم‌گیری، خدمت به نیازهای پاسخگویی و درک بیشتر از پدیده‌های مورد بررسی» «استافل بیم^۳» (به نقل از کیامنش، ۱۳۷۰) می‌باشد. «گلدشتین^۴» ارزشیابی آموزشی را «مجموعه‌ای منظم از اطلاعات توصیفی و قضاوتی مورد نیاز برای تصمیم‌گیری مؤثر در ارتباط با انتخاب، اقتباس، ارزیابی و شکل‌دهی فعالیت‌های آموزشی» می‌داند (براملی^۵، ۱۹۹۲ ص ۸۶). و «پاتون^۶، ۱۹۹۷» آن را «قضاوت درباره شایستگی و مطلوبیت پدیده آموزشی» می‌داند. در پژوهش حاضر منظور از ارزشیابی آموزش، فرایندی است که از طریق آن مشخص می‌شود که دانش‌آموزان چقدر به اهداف درس قرآن رسیده‌اند. از نظر لغوی، واژه ارزیابی به معنای معین‌کردن ارزش چیزی می‌باشد (معین، ۱۳۷۱ ص ۱۹۹). از نظر مفهومی و در ادبیات رشته ارزیابی آموزشی درباره این واژه توافق وجود ندارد. از یک دیدگاه ارزیابی و ارزشیابی مترادف‌اند (بازرگان، ۱۳۸۳ ص ۲)، اما از دیدگاهی دیگر «ارزیابی» متمرکز بر عملکرد فراگیران و «ارزشیابی» متمرکز بر برنامه و دوره آموزشی و درسی است (کیامنش، ۱۳۶۸ ص ۲۰).

در دیدگاهی دیگر میان ارزشیابی و سنجش مقایسه به‌عمل آمده است، بر این اساس ارزشیابی جامع‌تر از سنجش دانسته شده است (سیف، ۱۳۷۵ ص ۳۳). مفهوم سنجش گاهی به ارزیابی برگردان شده است. کیامنش آن را ارزیابی (معطوف به یادگیری) و سیف آن را سنجش ترجمه کرده است. بازرگان ارزیابی و ارزشیابی را برای مفهوم evaluation آورده است. با توجه به مراتب فوق، اگرچه در تعریف ارزشیابی آموزشی توافق وجود ندارد و این عدم توافق به‌طور عمده متأثر از ایدئولوژی‌های حاکم بر تفکرات ارزشیابان آموزشی است (میرزا محمدی، افشار و قبادی، ۱۳۹۱)، لکن در این‌باره، ارزشیابی آموزشی فقط به توصیف پدیده آموزشی بسنده نمی‌کند بلکه ارزشیابی مستلزم قضاوت، ارزش‌گذاری و داوری درباره پدیده آموزشی است. این ویژگی در هیچ‌کدام از واژه‌های هم‌خانواده ارزشیابی شامل اندازه‌گیری، آزمون، سنجش و پژوهش وجود ندارد.

تعلیم و تربیت همواره یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی بشر بوده و هدف عمده پیامبران، امامان و صالحان نیز تربیت صحیح آدمی بوده است. تربیت انسان دارای ابعاد گوناگون جسمانی، اجتماعی، عاطفی، اخلاقی، عقلانی و دینی می‌باشد. از آنجایی که نظام تعلیم و تربیت در کشور ما اسلامی است، بعد دینی به‌عنوان یکی از ابعاد بنیادی و مهم‌ترین بعد تعلیم و تربیت مورد نظر برنامه‌ریزان نظام تربیتی است. اهمیت این بعد را می‌توان در

اهداف مصوب دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۸۵ ص ۲۶) به روشنی مشاهده کرد به گونه‌ای که «کمال انسان در نظام تعلیم و تربیت اسلامی را رسیدن به قرب الهی» می‌داند.

با توجه به مراتب فوق انتظار می‌رود برنامه‌ریزان درسی بتوانند محتوای مناسب را برای پوشش دادن به بعد دینی تعلیم و تربیت و نیل به هدف فوق در قالب دروس مشخص تدوین و ارائه نمایند. یکی از این دروس قرآن است. انتظار آن است که در نظام تعلیم و تربیت اسلامی «جایگاه ویژه» ای برای آن در تمام مقاطع تحصیلی در نظر گرفته شده باشد؛ چه، قرآن به‌عنوان سنگ بنای آموزش و پرورش اسلامی از حساسیت بیشتری در دوره ابتدایی برخوردار است. از همان ابتدا، باید نسبت به آشنایی کودک با قرآن اقدام نمود و این کتاب آسمانی را وارد زندگی وی کرد. بر همین اساس است که در اهداف اعتقادی (به‌عنوان اولین بخش از اهداف) دوره ابتدایی، به صراحت بیان شده که دانش‌آموز پس از دوره ابتدایی باید قادر باشد قرآن را از رو بخواند و با ترجمه برخی از سوره‌ها آشنایی داشته باشد (دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۸۵ صص ۳۰ و ۳۵).

علی‌رغم تأکیدات فوق، شواهد حاکی از آن است که توانمندی دانش‌آموزان در ابعاد مختلف (شناختی، عاطفی و مهارتی) بویژه در خواندن قرآن در حد مورد انتظار نمی‌باشد.

طاهری (۱۳۷۷) در ارزشیابی اجرای آموزشی برنامه درسی آموزش قرآن پایه اول ابتدایی، به این نتیجه رسیده که موفقیت دانش‌آموزان کم‌تر از حد انتظار بوده است.

رهبری‌نژاد (۱۳۸۰) در ارزشیابی برنامه درسی آزمایشی آموزشی قرآن دوم ابتدایی دریافت دانش‌آموزان در خواندن برخی سوره‌ها از حفظ مشکل داشته و در دستیابی به مهارت قواعد روخوانی قرآن چندان موفق نبودند.

طاهری و دانشور (۱۳۸۰) در ارزشیابی از اجرای آموزشی برنامه درسی آموزش قرآن پایه سوم ابتدایی، بیان کردند که، در حوزه مهارت روخوانی، خواندن شبیه نوارهای آموزشی و دریافت مفهوم پیام‌های قرآن، تحقق اهداف برنامه با مشکلاتی مواجه است.

سعیدی و پرتو (۱۳۸۶) در ارزشیابی برون‌داد برنامه آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی به این نتیجه رسیدند که بجه‌های این پایه به‌طور متوسط در خواندن ۸۰ کلمه، ۵۸ کلمه (۷۲/۵ درصد) را صحیح و ۲۲ کلمه (۲۷/۵ درصد) را غلط خواندند و نسبت افرادی که در روخوانی صحیح به حد نصاب ۵۰ درصدی رسیده‌اند، ۸۳ درصد و افرادی که به حد ۹۰ درصدی رسیده‌اند، فقط ۲۱ درصد می‌باشد.

با توجه به آنچه بیان شد، مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که برنامه جدید آموزش

قرآن که از سال تحصیلی ۷۷-۱۳۷۶ آغاز شده تا چه اندازه توانسته است توانمندی‌های لازم را (با تأکید بر روخوانی صحیح و سریع) در دانش‌آموزان ایجاد کند.

به‌طور مشخص، در پژوهش حاضر تلاش بر آن است تا از برون‌داد درس آموزش قرآن پنجم ابتدایی ارزشیابی به‌عمل آید. منظور از برون‌داد در پژوهش حاضر، «برنامه کسب شده» است «نه برنامه قصد شده» و اجرا شده. در بخش اهداف مورد انتظار کتاب پنجم (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی ۱۳۸۸، صص ه - و) بیان شده است که انتظار می‌رود در پایان سال تحصیلی هر دانش‌آموز بتواند: ۱. آیات قرآن را شبیه نوار یا حداقل به‌صورت معمولی بخواند. ۲. عبارت پیام قرآنی و ترجمه آن را از روی کتاب بخواند و بتواند مفهوم آن را به زبان کودکان توضیح دهد یا برخی از مصادیق آن را بیان کند.

اگر اهداف کتاب‌های حاضر را شامل اهداف قصد شده، اهداف اجرا شده و اهداف کسب شده بدانیم، در این پژوهش تنها درصد ارزشیابی اهداف کسب شده، کتاب قرآن می‌باشیم. در کتاب آموزش قرآن کلاس پنجم، آیات و عبارات به دو شکل؛ رسم‌الاملا عربی که به ساده‌ترین شکل آمده و رسم‌الخط یک قرآن کامل، که تلاش شده به رسم‌الخط کتاب درسی خیلی نزدیک باشد، به‌عنوان یک تمرین آزاد (انس با قرآن در خانه) آمده است. در پژوهش حاضر، تلاش می‌شود تا توانمندی دانش‌آموزان در خواندن هر دو رسم‌الخط مورد سنجش قرار گیرد. لذا سه سؤال در این زمینه طرح می‌شود که پژوهش در پی دستیابی به پاسخ آن‌ها است:

۱. تا چه اندازه دانش‌آموزان کلاس پنجم ابتدایی توانایی خواندن آیات کتاب آموزش قرآن این پایه را شبیه نوار یا حداقل به‌صورت معمولی دارا می‌باشند؟ (صحت و سرعت قرائت)
۲. تا چه اندازه دانش‌آموزان کلاس پنجم ابتدایی به قرآن علاقه‌مند هستند؟
۳. تا چه اندازه توانایی‌های دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی در صحت و سرعت قرائت براساس جنسیت با هم تفاوت دارند؟

روش پژوهش

داده‌های لازم در این پژوهش شامل نمرات حاصل از آزمون‌های صحت و سرعت روخوانی دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی کشور در درس آموزش قرآن این پایه است. بخشی از این داده‌ها مربوط به رسم‌الخط عربی کتاب و بخش دیگر آن در ارتباط با رسم‌الخط قرآن کریم (تمرین آزاد) می‌باشد. آزمون‌ها شامل هر دو بخش است. همچنین بخشی از این داده‌ها، نظرات دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی درخصوص میزان علاقه آن‌ها به قرآن کریم است.

ابزار گردآوری داده‌های پژوهش

برای گردآوری داده‌های لازم در پژوهش حاضر از؛ ۱. آزمون شفاهی پیشرفت تحصیلی برای سنجش توانایی صحت روخوانی کتاب آموزش قرآن کلاس پنجم دبستان، و ۲. آزمون شفاهی پیشرفت تحصیلی برای سنجش توانایی سرعت روخوانی کتاب آموزش قرآن کلاس پنجم دبستان؛ استفاده شده است. در این آزمون‌ها (صحت و سرعت) تلاش شده آشکال دوگانه آیات و عبارات قرآن کلاس پنجم مورد سنجش قرار گیرد. اولی به ساده‌ترین شکل و رسم الاملائی عربی در متن کتاب آمده و دومی به رسم الخط قرآن کریم است.

در این آزمون‌ها تلاش شد صحت و سرعت روخوانی دانش‌آموزان پنجم و قدرت تعمیم دادن آن‌ها از عبارات و آیات کتاب قرآن پنجم و کتاب اصلی قرآن کریم مورد سنجش قرار گیرد، نحوه تدوین این آزمون‌ها عبارت بود از؛

۱. چک لیست ارزشیابی برای مشخص کردن امتیازات دانش‌آموزان در آزمون روخوانی (صحت و سرعت) کتاب آموزش قرآن کلاس پنجم؛

۲. پرسش‌نامه برای سنجش نگرش و علاقه دانش‌آموزان پنجم دبستان به قرآن کریم. با توجه به ملاک معیار بودن آزمون‌ها (ابزار) برای تعیین روایی محتوایی از نظر صاحب‌نظران موضوعی استفاده شد. این افراد سؤالات آزمون‌ها را خواندند و آن‌ها را با توجه به میزان وقتی که اهداف آموزشی و محتوایی موردنظر را سنجیدند - مورد ارزیابی قرار دادند.

براساس مراتب فوق، فرایند تدوین ابزارها عبارت بود از:

۱. استخراج آزمون‌ها از محتوای کتاب آموزش قرآن کلاس پنجم دبستان و راهنمای تدریس معلم و نظرات تخصصی مؤلفان کتاب؛

۲. استفاده از نظرات معلمان مجربی که کتاب را تدریس می‌کردند؛

۳. استفاده از محتوای جلسات بحث و گفت‌وگو با حضور کارشناسان و معلمان و مؤلفان کتاب درسی قرآن؛

۴. مرحله اجرای آزمایشی ابزارهای ساخته شده که بر روی نمونه معرف از دانش‌آموزان پنجم ابتدایی شهر تهران اجرا و نتایج آن تحلیل شد، سپس دشواری سؤال‌ها، ضرایب هماهنگی درونی آزمون‌ها، همبستگی آزمون‌ها به کل سوال‌ها و نیز زمان لازم برای پاسخ به آزمون‌های مورد استفاده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

و در مرحله ۵ پس از اصلاح سؤال‌ها و تبادل نظر مجدد با مؤلفان کتاب درسی قرآن و منظور نمودن هدف‌های از پیش تعیین شده برنامه‌ریزی درسی، شکل و قالب و چارچوب

سؤالات آزمون‌ها و چگونگی سازمان‌دهی مطالب مورد سنجش در آن‌ها تعیین شد. برای تعیین میزان پایایی پرسش‌نامه نگرش و علاقه دانش‌آموزان پنجم دبستان به قرآن کریم هم از آلفای کرونباخ استفاده شد، که عدد ۰/۷۴۱ به دست آمد.

جامعه آماری، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی کشور در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ بود. انتخاب نمونه معرف از جامعه فوق، به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی چند مرحله‌ای بدین شرح بود. نخست استان‌های کرمانشاه، آذربایجان شرقی، خراسان، کهگیلویه و بویراحمد، گیلان و شهر تهران انتخاب شدند. سپس از خوشه‌های تشکیل شده نواحی و مناطق آموزشی از مراکز استان‌های مذکور و شهرستان‌های تابعه انتخاب شد. پس از آن تعداد مدارس موردنیاز به تفکیک نواحی مراکز استان و مناطق (شهری و روستایی) تعیین شد و سرانجام تعداد ۲۱۲ مدرسه ابتدایی از بین همه مدارس ابتدایی براساس شیوه تصادفی انتخاب گردید. از هر مدرسه نیز به‌طور تصادفی یک کلاس برگزیده شد و فعالیت‌های برگزیده و پیش‌بینی شده در طرح حاضر روی ۱۲ نفر از دانش‌آموزان کلاس (حدود ۲۵۰۰ نفر) که آن‌ها هم به‌صورت تصادفی از میان دانش‌آموزان آن کلاس‌ها انتخاب شده بودند، اجرا شد. براساس شیوه به‌کار رفته در این پژوهش، از کل نواحی و مناطق آموزشی شش استان انتخاب شد، تعداد ۲۰ ناحیه مرکز استان‌ها، ۱۳ منطقه شهری و ۱۷ منطقه روستایی به‌صورت تصادفی انتخاب شد و از بین آن‌ها نیز حدود ۱۰۵ مدرسه از نواحی آموزشی مراکز استان‌ها، ۳۶ مدرسه از مناطق شهری و ۷۱ مدرسه از مناطق روستایی (جمعاً ۲۱۲ مدرسه) به صورت تصادفی انتخاب شد.

روش تجزیه و تحلیل یافته‌ها

ملاک‌های ارزشیابی در پژوهش حاضر، اهداف کتاب درسی آموزش قرآن پنجم ابتدایی است که به‌طور روشن شامل روخوانی آیات کتاب و علاقه به قرآن می‌باشد. دانش‌آموزان به سه گروه دانش‌آموزان ضعیف، متوسط و خوب دسته‌بندی شدند که به‌ترتیب نمرات ۵۰ تا ۶۰ در گروه ضعیف، ۶۰ تا ۷۰ در گروه متوسط و ۷۰ به بالا در گروه خوب قرار گرفت و درخصوص نگرش آن‌ها درباره درس قرآن، مبنای انتخاب گزینه‌های مثبت در سؤالات پرسش‌نامه بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از انواع روش‌های آمار توصیفی (شمارش پاسخ سؤالات، درصد، فراوانی، میانگین، انحراف معیار، جدول و نمودار) و آمار استنباطی

(آزمون‌های آنالیز واریانس یک‌سویه، تعقیبی، T و خی دو با توجه به نوع داده‌ها استفاده شد.

تحلیل یافته‌های پژوهش

به منظور ارزشیابی برون‌داد برنامه آموزش قرآن پایه پنجم، از چهار فرم استفاده شد. در هر فرم، هفت آیه یا عبارت قرآنی از کتاب درسی، و هفت آیه و عبارت مشابه از متن کامل قرآن کریم درج شد. از دانش‌آموزان مورد مطالعه خواسته شد که متن را قرائت نمایند. مجری آزمون براساس قرائت درست یا غلط کلمات هر آیه و عبارت، چک‌لیست ارزشیابی را که برای هر فرم تدارک دیده شده بود علامت‌گذاری کرده و در انتهای چک‌لیست کیفیت و سرعت قرائت متن از طریق انتخاب یکی از گزینه‌های کند، متوسط و سریع ارزیابی شد. همان‌طور که گفته شد در مجموع تعداد ۲۱۲ مدرسه ابتدایی انتخاب شده بود که از هر مدرسه یک کلاس و از هر کلاس حدود ۱۰ نفر (این عدد حسب تعداد دانش‌آموزان و شرایط کلاس مورد سنجش بین ۶ تا ۱۴ متغیر است) مورد سنجش قرار گرفتند؛ تعداد ۲۴۵۱ دانش‌آموز (فرم الف ۶۹۳ نفر، فرم ب ۶۶۶ نفر، فرم ج ۵۵۹ نفر، فرم د ۵۳۳ نفر) توزیع و آزمون شدند.

جدول شماره ۱. توزیع نمونه دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی

فرم	نمونه انتخابی	پسر	دختر	جمع
الف	خراسان	۱۱۴	۹۶	۲۱۰
	شهر تهران	۱۰۰	۱۰۸	۲۰۸
	کهگیلویه و بویراحمد	۱۸	۱۲	۳۰
	کرمانشاه	۳۳	۲۹	۶۲
	گیلان	۶۱	۳۳	۹۴
	آذربایجان شرقی	۴۷	۴۲	۸۹
	جمع فرم الف	۳۷۳	۳۲۰	۶۹۳

ادامه جدول شماره ۱

۲۰۳	۸۷	۱۱۶	خراسان	ب
۱۹۹	۱۰۲	۹۷	تهران	
۲۶	۱۵	۱۱	کهگیلویه و بویراحمد	
۵۸	۲۷	۳۱	کرمانشاه	
۹۵	۳۰	۶۵	گیلان	
۸۵	۳۸	۴۷	آذربایجان شرقی	
۶۶۶	۲۹۹	۳۶۷	جمع فرم ب	
۱۸۶	۸۵	۱۰۱	خراسان	ج
۱۶۴	۸۸	۷۶	تهران	
۲۱	۸	۱۳	کهگیلویه و بویراحمد	
۴۸	۲۳	۲۵	کرمانشاه	
۷۱	۲۶	۴۵	گیلان	
۶۹	۳۳	۳۶	آذربایجان شرقی	
۵۵۹	۲۶۳	۲۹۶	جمع فرم ج	
۱۷۷	۷۴	۱۰۳	خراسان	د
۱۵۹	۸۴	۷۵	تهران	
۱۷	۱۰	۷	کهگیلویه و بویراحمد	
۴۵	۲۰	۲۵	کرمانشاه	
۶۸	۲۳	۴۵	گیلان	
۶۷	۳۱	۳۶	آذربایجان شرقی	
۵۳۳	۲۴۲	۲۹۱	جمع فرم د	
۷۷۶	۳۴۲	۴۳۴	خراسان	همه فرم‌ها
۷۳۰	۳۸۲	۳۴۸	تهران	
۹۴	۴۵	۴۹	کهگیلویه و بویراحمد	
۲۱۳	۹۹	۱۱۴	کرمانشاه	
۳۲۸	۱۱۲	۲۱۶	گیلان	
۳۱۰	۱۴۴	۱۶۶	آذربایجان شرقی	
۲۴۵۱	۱۱۲۴	۱۳۲۷	کل کشور	

۲۱۲ مدرسه ابتدایی، از هر مدرسه یک کلاس، و از هر کلاس بین ۸ تا ۱۴ دانش‌آموز، مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. جدول شماره ۱ توزیع فراوانی انواع مختلف فرم‌های تکمیل شده توسط نمونه پژوهش به تفکیک استان و جنسیت، نمونه پژوهش را نشان می‌دهد. در مجموع توزیع پرسش‌نامه‌ها در چهار فرم بین ۵۳۰ تا ۶۹۰ دانش‌آموز متغیر است. با وجود یکسان بودن تعداد آیات مورد ارزیابی در فرم‌های چهارگانه، تعداد دانش‌آموزان مورد ارزیابی قرار گرفته در فرم‌های الف، ب، ج، د به ترتیب کاهش یافته است. تعداد کل دانش‌آموزان مورد ارزیابی در فرم الف ۶۹۳ نفر و در فرم د ۵۳۳ نفر بوده است.

جدول شماره ۲. فراوانی و درصد نمونه در استان‌های مورد مطالعه، به تفکیک جنسیت دانش‌آموزان

جمع	جنسیت				
	دختر	پسر			
۷۷۶	۳۴۲	۴۳۴	تعداد	خراسان	استان
۱۰۰,۰٪	۴۴,۱٪	۵۵,۹٪	درصد		
۷۳۰	۳۸۲	۳۴۸	تعداد	تهران	
۱۰۰,۰٪	۵۲,۳٪	۴۷,۷٪	درصد		
۹۴	۴۵	۴۹	تعداد	کهگیلویه و بویراحمد	
۱۰۰,۰٪	۴۷,۹٪	۵۲,۱٪	درصد		
۲۱۳	۹۹	۱۱۴	تعداد	کرمانشاه	
۱۰۰,۰٪	۴۶,۵٪	۵۳,۵٪	درصد		
۳۲۸	۱۱۲	۲۱۶	تعداد	گیلان	
۱۰۰,۰٪	۳۴,۱٪	۶۵,۹٪	درصد		
۳۱۰	۱۴۴	۱۶۶	تعداد	آذربایجان شرقی	
۱۰۰,۰٪	۴۶,۵٪	۵۳,۵٪	درصد		
۲۴۵۱	۱۱۲۴	۱۳۲۷	تعداد	جمع	
۱۰۰,۰٪	۴۵,۹٪	۵۴,۱٪	درصد		

جدول شماره (۲) توزیع فراوانی نمونه پژوهش به تفکیک استان و جنسیت نمونه پژوهش را نشان می‌دهد. در این میان استان‌های خراسان بیش‌ترین و کهگیلویه و بویراحمد کم‌ترین

تعداد پرسش‌نامه‌های تکمیل شده را به خود اختصاص داده‌اند. از مجموع کل دانش‌آموزان بیشترین درصد به دانش‌آموزان پسر با ۵۴ درصد اختصاص دارد که در بین استان‌های مورد مطالعه به جز استان تهران نیز صادق است و تعداد دانش‌آموزان پسر بیش از دانش‌آموزان دختر بوده است که در استان گیلان بیشترین دانش‌آموزان پسر مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

میزان توانایی خواندن آیات و عبارات قرآن مندرج در کتب درسی و آیات قرآن در همه فرم‌ها

جدول شماره ۳. میزان توانایی قرائت صحیح آیات و عبارات کتب درسی و آیات قرآن کریم

انحراف استاندارد	میانگین	بیشترین نمره	کمترین نمره	تعداد	
۲۱,۶۶	۶۵,۴۵	۱۰۰	۰	۲۴۵۱	آیات قرآنی مندرج در کتاب درسی
۲۲,۸۹	۶۰,۳۳	۱۰۰	۰	۲۴۵۱	آیات قرآنی مصحف شریف
۲۱,۳۵	۶۲,۷۸	۱۰۰	۱,۱۴	۲۴۵۱	کل آیات قرآنی در فرم‌های چهارگانه

از جدول شماره (۳) ملاحظه می‌شود که نمره خواندن آیات کتاب درسی قرآن، توسط دانش‌آموزان پایه پنجم، ۶۵/۴۵ (در مقیاس ۱۰۰) بوده، در صورتی که نمره خواندن آیات متن قرآن کریم ۶۰/۳۳ بوده است. نتایج نشان می‌دهد که میانگین میزان قرائت صحیح آیات بالاتر از میانگین می‌باشد. توانایی دانش‌آموزان در قرائت آیات مندرج در کتاب درسی بیشتر از توانایی آن‌ها در خواندن آیات قرآن در کتاب قرآن است.

مقایسه دانش‌آموزان از لحاظ میزان توانایی خواندن آیات و عبارات قرآنی در همه فرم‌ها

جدول شماره ۴. آزمون t به منظور مقایسه دانش‌آموزان دختر و پسر در قرائت صحیح آیات و عبارات قرآنی

جنسیت	تعداد	میانگین	استاندارد	انحراف مربعی	T شده محاسبه	درجه آزادی	Sig. (2-tailed سطح معنی‌داری)
پسر	۱۳۲۷	۶۰/۱۵	۲۱/۷۸		-۱۳/۶۴	۲۴۴۹	۰/۰۰۱
	دختر	۱۱۲۴	۷۱/۷۰	۱۹/۷۹			
پسر	۱۳۲۷	۵۵/۷۵	۲۳/۰۱		-۱۱/۰۱۱	۲۴۴۹	۰/۰۰۱
	دختر	۱۱۲۴	۶۵/۷۳	۲۱/۵۴			
پسر	۱۳۲۷	۵۷/۸۵	۲۱/۴۳		-۱۲/۸۲۵	۲۴۴۹	۰/۰۰۱
	دختر	۱۱۲۴	۶۸/۶۰	۱۹/۷۳			

از جدول شماره (۴) ملاحظه می‌شود که آزمون t در همه موارد و با اطمینان قوی، اختلاف قرائت قرآن توسط دختران و پسران را تفکیک نموده و قرائت دختران را بهتر از پسران نشان می‌دهد ($p < 0/001$ = سطح معنی‌داری).

مقایسه دختران و پسران پایه پنجم در سرعت و کیفیت قرائت آیات و عبارات

جدول شماره ۵. سرعت و کیفیت قرائت آیات و عبارات مندرج در فرم‌ها، به تفکیک جنسیت دانش‌آموز

جمع	سرعت و کیفیت خواندن فرم			تعداد	جنسیت
	سریع	متوسط	کند		
۱۳۲۷	۶۰	۶۳۰	۶۳۷	تعداد	پسر
۱۰۰/۰٪	٪۴/۵	٪۴۷/۵	٪۴۸/۰	درصد	
۱۱۲۴	۱۰۵	۶۷۶	۳۴۳	تعداد	دختر
٪۱۰۰/۰	٪۹/۳	٪۶۰/۱	٪۳۰/۵	درصد	
۲۴۵۱	۱۶۵	۱۳۰۶	۹۸۰	تعداد	جمع
٪۱۰۰/۰	٪۶/۷	٪۵۳/۳	٪۴۰/۰	درصد	

براساس آزمون خنی دو، دانش‌آموزان دختر و پسر از لحاظ کیفیت و سرعت قرائت آیات و عبارات همه فرم‌ها، تفاوت‌شان معنی‌دار است ($0/001 < \text{سطح معنی‌داری}$)، دختران سرعت و کیفیت قرائت بهتری دارند.

مقایسه فرم‌های چهارگانه به لحاظ قرائت دانش‌آموزان

جدول شماره ۶. آزمون آنالیز واریانس یک‌سویه به منظور مقایسه فرم‌های آزمون

سطح معنی‌داری	محاسبه شده F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات		
0/001	۱۵/۸۶۴	۵/۵۵۸	۳	۱۶/۶۷۴	بین گروه‌ها	سرعت و کیفیت خواندن فرم
		۰/۳۵	۲۴۴۷	۸۵۷/۳۲۴	داخل گروه‌ها	
			۲۴۵۰	۸۷۳/۹۹۸	جمع	
0/001	۴۹/۷۸۶	۲۲۰۴۶/۵۶۳	۳	۶۶۱۳۹/۶۹	بین گروه‌ها	آیات قرآنی مندرج در کتاب درسی
		۴۴۲/۸۲۹	۲۴۴۷	۱۰۸۳۶۰۳/۱۱۲	داخل گروه‌ها	
			۲۴۵۰	۱۱۴۹۷۴۲/۸۰۲	جمع	
0/013	۳/۶۲۷	۱۸۹۴/۵۰۴	۳	۵۶۸۳/۵۱۲	بین گروه‌ها	آیات قرآنی مصحف شریف
		۵۲۲/۳۵۶	۲۴۴۷	۱۲۷۸۲۰۵/۴۷۴	داخل گروه‌ها	
			۲۴۵۰	۱۲۸۳۸۸۷/۹۸۶	جمع	
0/001	۱۶/۲۷۲	۷۲۷۹/۶۵۷	۳	۲۱۸۳۸/۹۷۱	بین گروه‌ها	کل آیات قرآنی در فرم‌های چهارگانه
		۴۴۷/۳۶	۲۴۴۷	۱۰۹۴۶۹۱/۱۱۱	داخل گروه‌ها	
			۲۴۵۰	۱۱۱۶۵۳۰/۰۸۲	جمع	

براساس جدول شماره (۶) فرم‌های آزمون به لحاظ دشواری باهم تفاوت دارند. در ادامه نتایج مقایسه فرم‌ها ارائه می‌گردد.

جدول شماره ۷. آزمون‌های تعقیبی به منظور تفکیک فرم‌ها از لحاظ دشواری سرعت و کیفیت

Subset for alpha = .۰۵		N	فرم
۲	۱		
	۱,۵۶	۵۳۳	۴
	۱,۶	۵۵۹	۳
۱,۷۱		۶۶۶	۲
۱,۷۷		۶۹۳	۱
۰,۴۱۴	۰,۷۶۵		Sig.

براساس جدول ۷ فرم‌های (د) و (ج) به لحاظ سرعت و کیفیت دشوارتر از فرم‌های (ب) و (الف) بوده است.

جدول شماره ۸. آزمون‌های تعقیبی به منظور تفکیک فرم‌ها از لحاظ دشواری قرائت آیات مندرج در کتاب

Subset for alpha = .۰۵			N	فرم
۳	۲	۱		
		۵۶,۰۰۵۹	۵۳۳	۴
	۶۶,۱۳۱۵		۶۶۶	۲
۶۷,۸۷۳۸	۶۷,۸۷۳۸		۵۵۹	۳
۷۰,۱۰۳۶			۶۹۳	۱
۰,۳۳۵	۰,۵۵۷	۱		Sig.

براساس جدول (۸) فرم (د) به لحاظ قرائت آیات مندرج در کتاب، دشوارتر از فرم (الف) بوده است.

جدول شماره ۹. آزمون‌های تعقیبی به منظور تفکیک فرم‌ها از لحاظ دشواری قرائت آیات قرآن کریم

Subset for alpha = .۰۵		N	فرم
۲	۱		
	۵۸,۲۰۰۲	۶۶۶	۲
۵۹,۷۵۶۱	۵۹,۷۵۶۱	۵۳۳	۴
۶۱,۴۲۹۲	۶۱,۴۲۹۲	۶۹۳	۱
۶۲,۰۴۷۹		۵۵۹	۳
۰,۳۸۵	۰,۱۱		Sig.

براساس جدول شماره (۹) فرم (ب) به لحاظ قرائت آیات قرآن کریم، دشوارتر از فرم (ج) بوده است.

جدول شماره ۰۱. بررسی کلی فرمها

Subset for alpha = .۰۵			N	فرم
۳	۲	۱		
		۵۷,۸۵۹	۵۳۳	۴
	۶۱,۹۲۷		۶۶۶	۲
۶۴,۷۹۳۵	۶۴,۷۹۳۵		۵۵۹	۳
۶۵,۷۶۶۴			۶۹۳	۱
۰,۸۸۷	۰,۱۳۶	۱		Sig.

براساس جدول شماره (۱۰) بررسی کلی فرمها نشان می‌دهد که فرم (د)، دشوارتر از فرم (الف) است.

نگرش دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی به درس قرآن

دانش‌آموزان مورد مطالعه به یک پرسش‌نامه ۱۸ سؤالی نگرش‌سنج نیز پاسخ داده‌اند.

جدول شماره ۱۱. فراوانی و درصد پاسخ دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی به گزینه‌های نگرش به درس قرآن

جمع	موافقم		مخالقم		نظری ندارم		به ترتیب سؤالات مندرج در پرسش‌نامه	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱۰۰٪	۲۵۲۱	۷۸,۱٪	۱۹۶۸	۷,۳٪	۱۸۴	۱۴,۶٪	۳۶۹	۱. دوست دارم زنگ قرآن بیش‌تر شود
۱۰۰٪	۲۵۲۱	۹۳,۷٪	۲۳۶۱	۱,۴٪	۳۶	۴,۹٪	۱۲۴	۲. دوست دارم در زنگ قرآن لباس تمیز بپوشم و مرتب باشم
۱۰۰٪	۲۵۱۳	۶۷,۳٪	۱۶۹۱	۲۷,۶٪	۶۹۳	۵,۱٪	۱۲۹	۳. از یاد گرفتن و آموختن قرآن لذت می‌برم
۱۰۰٪	۲۴۹۰	۸۰,۳٪	۲۰۰۰	۴,۳٪	۱۰۶	۱۵,۴٪	۳۸۴	۴. من بچه‌هایی را که خوب قرآن می‌خوانند دوست دارم
۱۰۰٪	۲۴۹۰	۶,۹٪	۱۷۱	۸۳,۵٪	۲۰۷۹	۹,۶٪	۲۴۰	۵. به نظر من زنگ قرآن یکی از زنگ‌های خسته‌کننده است
۱۰۰٪	۲۵۰۶	۷۴,۱٪	۱۸۵۷	۷,۷٪	۱۹۲	۱۸,۲٪	۴۵۷	۶. ترجیح می‌دهم بخشی از اوقات فراغت خود را صرف فعالیت‌های قرآنی کنم
۱۰۰٪	۲۵۲۷	۹۰,۶٪	۲۲۸۹	۳,۰٪	۷۵	۶,۵٪	۱۶۳	۷. من دوست دارم معنای آیات قرآنی را بفهمم
۱۰۰٪	۲۴۹۹	۸۰,۷٪	۲۰۱۶	۵,۸٪	۱۴۴	۱۳,۶٪	۳۳۹	۸. فکر می‌کنم یاد گرفتن قرآن برای همه لازم است

ادامه جدول شماره ۱۱

۱۰۰٪	۲۵۰۶	۴۷،۰٪	۱۱۷۹	۳۳،۷٪	۵۹۵	۲۹،۳٪	۷۳۲	۹. اگر در آینده بخواهم معلم شوم، دوست دارم معلم قرآن باشم
۱۰۰٪	۲۵۱۳	۲۰،۷٪	۵۲۰	۶۸،۱٪	۱۷۱۲	۱۱،۳٪	۲۸۱	۱۰. به نظر من حذف درس قرآن از برنامه هفتگی دانش‌آموزان ضروری به آن‌ها نمی‌زند
۱۰۰٪	۲۵۱۴	۹۵،۴٪	۲۳۹۹	۲،۰٪	۵۰	۲،۶٪	۶۵	۱۱. من دوست دارم قرآن را صحیح بخوانم
۱۰۰٪	۲۵۱۲	۷۴،۰٪	۱۸۵۸	۶،۳٪	۱۵۷	۱۹،۸٪	۴۹۷	۱۲. دوست دارم مقداری از پول خود را پس‌انداز کنم تا برای معلم قرآن خود هدیه‌ای بخرم
۱۰۰٪	۲۵۱۳	۲۶،۷٪	۶۷۲	۵۴،۵٪	۱۳۷۰	۱۸،۷٪	۴۷۱	۱۳. دوست ندارم که در برنامه‌های مختلف قرآنی خارج از کلاس شرکت کنم
۱۰۰٪	۲۵۱۶	۸۴،۳٪	۲۱۲۰	۶،۰٪	۱۵۲	۹،۷٪	۲۴۴	۱۴. به نظر من درس قرآن یکی از مهم‌ترین درس‌های ماست
۱۰۰٪	۲۵۰۱	۸۲،۴٪	۲۰۶۲	۵،۲٪	۱۲۹	۱۲،۴٪	۳۱۰	۱۵. ای کاش می‌توانستم هر روز مقداری قرآن بخوانم
۱۰۰٪	۲۵۱۴	۹،۳٪	۲۳۵	۸۳،۸٪	۲۱۰۶	۶،۹٪	۱۷۳	۱۶. درس قرآن تنها در کلاس‌های اول، دوم و سوم کفایت
۱۰۰٪	۲۵۱۴	۸۵،۴٪	۲۱۴۸	۵،۸٪	۱۴۷	۸،۷٪	۲۱۹	۱۷. دوست دارم به کسانی که قرآن بلد نیستند قرآن یاد بدهم
۱۰۰٪	۲۵۲۶	۱۶،۸٪	۴۲۵	۶۸،۲٪	۱۷۲۳	۱۵،۰٪	۳۷۸	۱۸. فکر می‌کنم زنگ قرآن از جذابیت کافی برخوردار نیست

از جدول (۱۱) ملاحظه می‌شود، عموماً دانش‌آموزان، به تمامی موارد مطرح شده نگرش مثبت داشته‌اند.

جدول شماره ۱۲. فراوانی و درصد پاسخ دانش‌آموزان پانجم ابتدایی به گزینه‌های نگرش به درس قرآن، به ترتیب میزان موافقت به موارد

جمع		موافقم		مخالقم		نظری ندارم		به ترتیب میزان موافقت به موارد
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۰۰٪	۲۵۱۴	۹۵،۴٪	۲۳۹۹	۲،۰٪	۵۰	۲،۶٪	۶۵	۱۱. من دوست دارم قرآن را صحیح بخوانم
۱۰۰٪	۲۵۲۱	۹۳،۷٪	۲۳۶۱	۱،۴٪	۳۶	۴،۹٪	۱۲۴	۲. دوست دارم در زنگ قرآن لباس تمیز بپوشم و مرتب باشم
۱۰۰٪	۲۵۲۷	۹۰،۶٪	۲۲۸۹	۳،۰٪	۷۵	۶،۵٪	۱۶۳	۷. من دوست دارم معنای آیات قرآنی را بفهمم
۱۰۰٪	۲۵۱۴	۸۵،۴٪	۲۱۴۸	۵،۸٪	۱۴۷	۸،۷٪	۲۱۹	۱۷. دوست دارم به کسانی که قرآن بلد نیستند قرآن یاد بدهم
۱۰۰٪	۲۵۱۶	۸۴،۳٪	۲۱۲۰	۶،۰٪	۱۵۲	۹،۷٪	۲۴۴	۱۴. به نظر من درس قرآن یکی از مهم‌ترین درس‌های ماست
۱۰۰٪	۲۵۰۱	۸۲،۴٪	۲۰۶۲	۵،۲٪	۱۲۹	۱۲،۴٪	۳۱۰	۱۵. ای کاش می‌توانستم هر روز مقداری قرآن بخوانم
۱۰۰٪	۲۴۹۹	۸۰،۷٪	۲۰۱۶	۵،۸٪	۱۴۴	۱۳،۶٪	۳۳۹	۸. فکر می‌کنم یاد گرفتن قرآن برای همه لازم است
۱۰۰٪	۲۴۹۰	۸۰،۳٪	۲۰۰۰	۴،۳٪	۱۰۶	۱۵،۴٪	۳۸۴	۴. من بچه‌هایی را که خوب قرآن می‌خوانند دوست دارم

ادامه جدول شماره ۱۲

۱۰۰٪	۲۵۲۱	۷۸,۱٪	۱۹۶۸	۷,۳٪	۱۸۴	۱۴,۶٪	۳۶۹	۱. دوست دارم زنگ قرآن بیش‌تر شود
۱۰۰٪	۲۵۱۲	۷۴,۰٪	۱۸۵۸	۶,۳٪	۱۵۷	۱۹,۸٪	۴۹۷	۱۲. دوست دارم مقداری از پول خود را پس‌انداز کنم تا برای معلم قرآن خود هدیه‌ای بخرم
۱۰۰٪	۲۵۰۶	۷۴,۱٪	۱۸۵۷	۷,۷٪	۱۹۲	۱۸,۲٪	۴۵۷	۶. ترجیح می‌دهم بخشی از اوقات فراغت خود را صرف فعالیت‌های قرآنی کنم
۱۰۰٪	۲۵۱۳	۶۷,۳٪	۱۶۹۱	۲۷,۶٪	۶۹۳	۵,۱٪	۱۲۹	۳. از یاد گرفتن و آموختن قرآن لذت می‌برم
۱۰۰٪	۲۵۰۶	۴۷,۰٪	۱۱۷۹	۲۳,۷٪	۵۹۵	۲۹,۲٪	۷۳۲	۹. اگر در آینده بخواهم معلم شوم، دوست دارم معلم قرآن باشم
۱۰۰٪	۲۵۱۳	۲۶,۷٪	۶۷۲	۵۴,۵٪	۱۳۰	۱۸,۷٪	۴۷۱	۱۳. دوست ندارم که در برنامه‌های مختلف قرآنی خارج از کلاس شرکت کنم
۱۰۰٪	۲۵۱۳	۲۰,۷٪	۵۲۰	۶۸,۱٪	۱۷۱۲	۱۱,۲٪	۲۸۱	۱۰. به نظر من حذف درس قرآن از برنامه هفتگی دانش‌آموزان ضروری به آن‌ها نمی‌زند
۱۰۰٪	۲۵۲۶	۱۶,۸٪	۴۲۵	۶۸,۲٪	۱۷۳۳	۱۵,۰٪	۳۷۸	۱۸. فکر می‌کنم زنگ قرآن از جذابیت کافی برخوردار نیست
۱۰۰٪	۲۵۱۴	۹,۳٪	۲۳۵	۸۳,۸٪	۲۱۰۶	۶,۹٪	۱۷۳	۱۶. درس قرآن تنها در کلاس‌های اول، دوم و سوم کفایت
۱۰۰٪	۲۴۹۰	۶,۹٪	۱۷۱	۸۳,۵٪	۲۰۷۹	۹,۶٪	۲۴۰	۵. به نظر من زنگ قرآن یکی از زنگ‌های خسته‌کننده است

از جدول فوق ملاحظه می‌شود مواردی چون دوست داشتن صحیح خواندن قرآن، مرتب و تمیز بودن در کلاس قرآن، علاقه به فهمیدن معنی آیات قرآن مورد موافقت بیشتر دانش‌آموزان قرار داشته، در صورتی که حذف درس قرآن، جذاب نبودن درس قرآن، عدم نیاز در پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی و خسته‌کننده بودن کلاس‌های قرآن با بیشترین مخالفت آن‌ها مواجه شده است.

بررسی میزان نگرش دانش‌آموزان به درس قرآن (جدول شماره ۱۳) و مقایسه آن با میانگین فرضی جامعه (۳۶) حاکی از آن است که نگرش دانش‌آموزان نسبت به درس قرآن در حد مطلوبی می‌باشد.

جدول شماره ۱۳. آزمون تی تک نمونه‌ای میزان نگرش دانش‌آموزان نسبت به درس قرآن

سطح معنی داری	درجه آزادی	T محاسبه شده	خطای انحراف استاندارد	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	
۰/۰۰۱	۲۲۰۸	۱۲۲,۳۰	۰,۱۰	۴,۷۲	۴۸,۲۹	۲۲۰۹	نگرش دانش‌آموزان نسبت به درس قرآن

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

تا چه اندازه دانش‌آموزان توانایی خواندن آیات کتاب آموزش قرآن این پایه را شبیه نوار یا حداقل به صورت معمولی دارا می‌باشند؟ (صحت و سرعت قرائت)

ارزیابی نتایج حاصل از تحلیل «آزمون صحت» در مورد توانایی دانش‌آموزان در قرائت آیات کتاب آموزش قرآن در پایه پنجم ابتدایی، نشان داد که میزان صحت قرائت صحیح دانش‌آموزان در مجموع کل آیات حدود ۶۳ درصد است (در آیات کتاب درسی ۶۴/۴۵ و در آیات متن قرآن ۶۰/۳۳) که با توجه به دسته‌بندی سه‌گانه ملاک‌های قابل قبول، توانایی دانش‌آموزان در حد متوسط می‌باشد. این آزمون که از طریق فرم‌های چهارگانه (ابزار آزمون صحت و سرعت قرائت) به انجام رسیده نشان می‌دهد که میزان قرائت صحیح دانش‌آموزان در فرم الف ۶۵/۷۷، در فرم ب ۶۱/۹۳، در فرم ج ۶۴/۷۹، و در فرم د ۵۷/۸۶ می‌باشد.

ارزیابی نتایج حاصل از تحلیل «آزمون سرعت» در مورد توانایی دانش‌آموزان در قرائت آیات کتاب آموزش قرآن پنجم ابتدایی نشان داد که ۶/۵۷ درصد دانش‌آموزان دارای قرائت سریع، ۵۳/۳ درصد دارای قرائت متوسط و قرائت ۴۰ درصد آن‌ها کند بوده که با توجه به دسته‌بندی سه‌گانه از ملاک‌های قابل قبول می‌توان نتیجه گرفت که ۶/۵۷ درصد دانش‌آموزان در حد خوب، ۵۳/۳ درصد در حد متوسط و ۴۰ درصد در حد ضعیف بوده‌اند. در مقایسه نتایج پژوهش حاضر با مطالعات پیشین در این مؤلفه، یافته‌های تحقیق طاهری (۱۳۷۷) نشان داده که دانش‌آموزان ابتدایی در روخوانی قرآن به‌طور نسبی موفق بودند که این یافته با نتایج تحقیق حاضر همسویی دارد. یافته‌های تحقیق رهبری‌نژاد نیز (۱۳۸۰) نشان داده که دانش‌آموزان ابتدایی در روخوانی قرآن چندان موفق نبودند که این یافته با نتایج تحقیق حاضر همسویی ندارد. این امر احتمالاً به دلیل آزمایشی بودن برنامه قرآن و مشکلات مربوط به محتوا

و معلمان این درس در تحقیق رهبری‌نژاد است. یافته‌های تحقیق سعیدی و پرتو (۱۳۸۶) نشان داده که دانش‌آموزان ابتدایی از سرعت تقریباً خوبی در خواندن قرآن برخوردار بودند این یافته‌ها با نتایج تحقیق حاضر همسویی دارد.

تا چه اندازه دانش‌آموزان کلاس پنجم ابتدایی به قرآن علاقه‌مند هستند؟

یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه نگرش‌سنج درخصوص میزان علاقه دانش‌آموزان به درس قرآن نشان می‌دهد که نگرش آن‌ها به قرآن بر اساس میزان موافقت آنان با گزینه‌های سؤالات پرسش‌نامه، عموماً مثبت بوده است. اکثر آنان موارد مطرح شده مانند علاقه به صحیح خواندن قرآن، علاقه به فهم مفاهیم قرآنی و مرتب و تمیز بودن در کلاس قرآن را در سطح بسیار زیاد و مواردی مانند کافی بودن درس قرآن در دوره ابتدایی، لذت نبردن از درس قرآن و خسته بودن کلاس‌های قرآن را در سطح کم مورد ارزیابی قرار دادند. در این مؤلفه (علاقه‌مندی به کلاس قرآن)، تفاوت معناداری میان دانش‌آموزان استان‌های مختلف و نیز میان دختران و پسران مشاهده نشده است. در مقایسه نتایج تحقیق حاضر با تحقیقات پیشین در این مؤلفه، یافته‌های تحقیق سعیدی و پرتو (۱۳۸۶) نشان داده که دانش‌آموزان ابتدایی نگرش بسیار خوبی به قرآن دارند که این یافته با نتایج تحقیق حاضر همسویی دارد.

تا چه اندازه توانایی دانش‌آموزان در صحت و سرعت قرائت قرآن براساس جنسیت با هم تفاوت دارند؟

بررسی قرائت دانش‌آموزان براساس آیات مندرج در کتاب درسی و آیات قرآن کریم با استفاده از آزمون t نشان می‌دهد که با سطح معنی‌داری ۰/۰۰ و با اطمینان ۹۹ درصد اختلاف معنی‌داری براساس جنسیت وجود دارد؛ به عبارتی قرائت دانش‌آموزان دختر بهتر از دانش‌آموزان پسر بوده است. یافته‌های حاصل از قرائت صحیح در هر چهار فرم براساس جنسیت نیز مؤید این مطلب است. سنجش توانایی دانش‌آموزان براساس سرعت و کیفیت قرائت آیات قرآن نیز به تفکیک جنسیت معنی‌دار بوده است. آزمون خی دو بین دختران و پسران دانش‌آموز پنجم ابتدایی از لحاظ کیفیت و سرعت قرائت آیات و عبارات در همه فرم‌ها، نشان از وجود تفاوت با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ و اطمینان ۹۹ درصدی دارد و دختران از لحاظ سرعت و کیفیت قرائت آیات قرآنی از وضعیت بهتری نسبت به پسران دانش‌آموز برخوردارند. در مقایسه نتایج تحقیق حاضر با تحقیقات پیشین در این مؤلفه، یافته‌های تحقیق سعیدی و پرتو (۱۳۸۶) نشان داده است که دختران از لحاظ سرعت و کیفیت

قرائت آیات قرآنی از وضعیت بهتری نسبت به پسران دانش‌آموز برخوردارند که این یافته با نتایج تحقیق حاضر همسویی دارد.

پیشنهادات پژوهش

۱. یکی از نتایج مهم این پژوهش آن است که سرعت خواندن قرآن در دانش‌آموزان پایین بوده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود در برنامه‌ریزی‌های مرتبط با این مسئله، راهکارهای لازم برای بهبود در نظر گرفته شود. از جمله این راهکارها می‌توان به استفاده بیشتر و بهتر از فناوری‌های نوین آموزشی در یادگیری قرآن اشاره کرد.

۲. یکی دیگر از نتایج پژوهش آن است که دانش‌آموزان دختر در همه استان‌ها قرائت، سرعت و کیفیت بهتری را در روخوانی آیات قرآنی داشته‌اند که انجام مطالعات بیشتر در بررسی عوامل مؤثر بر قرائت پایین‌تر در دانش‌آموزان پسر را ضروری می‌سازد.

۳. یکی از نتایج این پژوهش آن است که صحت قرائت آیات مصحف شریف نسبت به آیات کتاب درسی در دانش‌آموزان ضعیف‌تر است به گونه‌ای که این نسبت ۶۰/۳۳ به ۶۴/۴۵ می‌باشد. لذا پیشنهاد می‌شود این مسئله مورد اهتمام بیشتری از سوی گروه قرآن قرار گیرد. زیرا در نهایت هدف آن است که دانش‌آموزان توانمندی خواندن قرآن را از مصحف شریف داشته باشند نه کتاب درسی. به‌عنوان مثال می‌توان سازوکارهایی را در نظر گرفت که دانش‌آموزان در کلاس قرآن، مراجعه بیشتری به کتاب قرآن داشته باشند تا کتاب درسی، یا با والدین هماهنگی به عمل آید که در خانه بیشتر با کتاب قرآن با دانش‌آموزان کار کنند تا کتاب درسی.

۴. اگر چه یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد که دانش‌آموزان از نظر صحت قرائت قرآن (بر خلاف سرعت) وضعیت قابل قبولی دارند (حدود ۶۳ درصد)، اما این وضعیت همچنان قابل تأمل بوده و برای بهبود آن باید کارهای بیشتری صورت گیرد. از جمله این کارها می‌توان به استفاده بیشتر از کتاب قرآن نسبت به کتاب درسی در کلاس، استفاده بیشتر از سی‌دی، نوار و فیلم‌های آموزشی قرآن، درخواست از والدین دانش‌آموزان برای کار بیشتر با آنان در درس قرآن در خانه و... اشاره کرد.

۵. آموزش و یادگیری قرآن متأثر از مؤلفه‌های چندگانه و مرتبط به هم می‌باشد. اگر بخواهیم برون‌داد این برنامه مطلوب باشد، باید به همه این مؤلفه‌ها به‌طور مناسب توجه کافی صورت گیرد. این مؤلفه‌ها شامل معلم، محتوا، شاگرد، فناوری، والدین، امتحان، محیط مدرسه (و خارج از مدرسه) و... می‌باشند. گروه تألیف برنامه درسی قرآن تنها یکی از شرکای

برنامه‌ریزی این درس می‌باشد، لیکن توجه هماهنگ به تمامی مؤلفه‌های یاد شده می‌تواند ضامن موفقیت آموزش قرآن در دانش‌آموزان باشد. با توجه به اهمیت فوق‌العاده این درس در نظام تربیتی لازم است که اولیای امور نسبت به اجرایی کردن پیشنهادهای این پژوهش توجه لازم را داشته باشند.

منابع

- بازرگان، عباس. (۱۳۸۳). ارزشیابی آموزشی (مفاهیم، الگوها و فرایند عملیاتی). تهران: انتشارات سمت.
- تایلر. رالف. دبلیو. (۱۳۶۷). اصول اساسی برنامه ریزی آموزشی و درسی (ترجمه علی تقی پور ظهیر). تهران: آگاه.
- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۸۵). مجموعه مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش. تهران: نویسنده
- رهبری نژاد، یدالله. (۱۳۸۰). ارزشیابی از برنامه‌ی درسی آزمایشی آموزش قرآن پایه دوم ابتدایی. سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی.
- سعیدی، رضوان و پرتو، مسلم. (۱۳۸۶). ارزشیابی برون داد برنامه‌ی آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۱. گروه قرآن دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی. سیف، علی اکبر. (۱۳۷۵). روشهای سنجش، اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی. تهران: انتشارات دوران.
- طاهری، حسن. (۱۳۷۷). ارزشیابی از اجرای آموزشی برنامه‌ی درسی آموزش قرآن پایه‌ی اول ابتدایی. سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی.
- طاهری، حسن و دانشور، میترا. (۱۳۸۰). ارزشیابی از اجرای آموزشی برنامه‌ی درسی آموزش قرآن پایه‌ی سوم ابتدایی. سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی.
- کیامنش، علیرضا. (۱۳۶۸). ارزشیابی آموزشی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- کیامنش، علیرضا. (۱۳۷۰). ارزشیابی آموزشی چه هست و چه نیست. نشریه روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، ۱۴ (۴-۱)، ۱۳۷-۱۱۷.
- معین. محمد. (۱۳۷۱). فرهنگ فارسی. جلد اول. تهران: انتشارات امیر کبیر.
- میرزا محمدی، محمد حسن؛ افشار، عبدالله؛ قبادی، محترم (۱۳۹۱). تبیین دلالت‌های معرفت شناختی رویکرد سازنده‌گرایی در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی. مقاله پذیرفته شده برای چاپ در مجله علمی - پژوهشی دانشور.
- Evaluating Training Effectiveness, N.T: MC. Grow – Hill..Bramley. P. (1992)
- Thousand. Utilization – Focused Evaluation: the New Century Text. Patton. M.Q. (1997)
- Oaks, CA: Sage publication.

پی‌نویس

1. Cronbach. L.J
2. Beeby.L
3. Stufflebeam.D
4. Goldstein
5. Bramely.P
6. Patton.Q